

De pleegzoon

Van Lydia Rood verscheen eveneens
bij Ambo|Anthos *uitgevers*

De dochter van de zeemeermin
Turkenliefje
De maagd van Rosendael

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Lydia Rood

De pleegzoon

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 6591 1

ISBN 978 90 263 6592 8 (e-book)

© 2025 Lydia Rood

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan

Omslagontwerp Margo Togni

Omslagillustratie © Jaroslaw Blaminsky/Trevillion Images

Foto auteur © Dirk-Jan van Dijk

Ambo|Anthos *uitgevers* vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Spelende kinderen

innerlijk geruste
kleine farao's
zijn ze

doelbewust en
vroom komen zij op
aan de lichtgele
top en

twee aan twee
blinken zij
in een blinkende
zeegele zon

het aquamarijne
makroblauw
ziet hen verschijnen:

klein
en twee aan twee
verzinken zij
en duiken zij op –

twee sterke soevereinen

het aquamarijne makroblauw
mag nog zo schijnen

Kees Rood
uit: *Bollenschuur*

DEEL I

1415-1416

Ramp en redding

I

Verspilde inkt

Ze rolde op haar buik, maar dat hielp niet: nu kropen ze met z'n tweeën over haar heen, hikkend van het lachen, hun gretige vingers overal. Zelf hikte ze ook, ze kreeg bijna geen adem – terwijl de tranen over het zijden kussen rolden en in de linnen tijk verdwenen.

'Hou op!' riep ze, maar dat meende ze niet.

Twee jongetjes die van haar hielden, en die hun dag begonnen waren met het plannetje om haar te overvallen met de kieteldood. Dat ze het waagden haar, de hertogin, te belagen maakte haar slap van gelukzaligheid. Maar ze herinnerde zich dat ze moest kronkelen om hun pret te verhogen. Intussen bedacht ze dat Welp op het idee gekomen moest zijn. Hij was de jongste, maar doortastend. Arnold was bedachtzaam, hij volgde. Het was de eerste keer dat ze ongevraagd zo vroeg op de ochtend het vrouwendomein waren binnengedrongen. Ze voelden zich op hun gemak; waren ze hun moeder al vergeten?

Nu raakte ze aan het kietelen gewend, verwachtte hun vingers voordat ze zich verplaatsten, het effect ebde weg. Ze bleef doen alsof ze bijna stikte. Twéé kinderen, dacht ze. Een paar maanden geleden had ze nog gedacht dat dit leven niets meer voor haar in petto had.

Zeker, ze had haar stempel gezet, haar goede werk voor God en de mensen gedaan, iets prachtigs nagelaten voor komende generaties. Ja. Maar geen nageslacht, geen eigen kind om voor te zorgen. Een man die haar bespote.

En toen die brief. Twee wezen die in haar schoot werden geworpen, aan haar werden toevertrouwd. Volkomen onverwacht.

‘Maak er geen paplikkers van,’ had Jan van Egmond* bij wijze van afscheid tegen Marie gezegd. Marie had hem nagekeken met een verbouwereerd jongetje aan iedere hand.

‘Is die heer echt mijn vader?’ had Welp gevraagd. Met zijn drie jaar had hij zijn vader misschien een dozijn dagen meegemaakt. ‘Ik heb liever een moeder.’

‘Dat ben ik voortaan. Jullie moeder. Noem me *maman*, zoals Arnold.’

‘Mijn moeder heet Mimi,’ zei Welp. Maar Arnold gaf hem een peut met zijn elleboog en Welp liet het zitten.

Het was juist gebeurd op het moment dat ze niet had geweten waar ze nog goed voor was. Had ze een hechtere band met hem gehad, dan zou ze haar gemaal hebben geholpen met zijn bestuurlijke taken – maar hoe kon dat als hij zich maar zelden in dezelfde residentie bevond als zij? Hij had zich nooit veel aan haar gelegen laten liggen, maar zijn desinteresse kwetste haar toch. Ze had een hart en een verstand, maar niemand scheen daarom te geven.

Vroomheid had haar een tijdlang op de been gehouden. Het gebedenboek dat ze had laten maken had haar veel voldoening gegeven, maar hoelang ze het ook had proberen te rekken, op een dag was het af geweest. Geen opwekkende gesprekken meer over de keuze van de gebeden en de vertaling van de teksten. Niet meer de prettige bezoeken aan het klooster, en de verrukking van weer nieuwe schitterende illustraties. Ook de muurschildering in slot Rosendael, waar ze een tijdje belang in had gesteld, was af. Behalve het eeuwige leven na de dood was er niets meer waarop ze zich kon verheugen; met fanatiek bidden had ze de somberheid op afstand gehouden. Toch had ze in een moment van zwakte bijna haar liefste bezit vernietigd – ze had al een heel katern aan de vlammen gevoerd voor ze tot bezinning kwam. Schuld bewust had ze de gewoonte aangenomen net zo lang te bidden tot haar knieën bloedden. Als ze in die dagen de hofdames besmuikt weer een vlekkerig onderkleed zag afvoeren, wilde ze sterven van schaamte.

* Achter in dit boek is een lijst met personages opgenomen.

Ze twijfelde, aan zichzelf, en ja, ook aan Gods goedertierenheid, bekende ze in de biechtstoel. Maar zelfs die bekentenis gaf geen verlichting. Vader Petrus lachte zachtjes en gaf haar de zegen zonder op penitentie aan te dringen, wat het schuldgevoel alleen maar erger maakte. In haar dromen klopte ze vruchteloos op deuren in de hoop dat iemand haar binnen zou laten. Overdag droomde ze van een klein, bescheiden huisje tussen godvruchtige zusters. Een dunne strozak, een blauwe melkkan, een bruine pot voor het brood en een grijze voor de zuurkool, een houten lepel, een blaker en een kleine bijbel: een heenkomen uit de wanhoop. Maar zou ze dat in zich hebben? Het leek mooi. Maar het zou betekenen zonder boeken te leven, en zonder een geschoolde biechtvader. Zonder een secretaris om haar brieven op te nemen, zonder een plek om vrienden te ontvangen, zonder muziek, nooit meer een rit te paard door vochtige bossen. Haar moedertaal afzweren, reizen vergeten. Het waren loze dromen.

En toen kwamen ze, de jonkers. Eerst timide, elkaars handje vastklemmend, wantrouwig om zich heen kijkend in de grote burcht, bang om een nieuwe zaal binnen te gaan. Schichtig bekeken ze de druiven, de dadels en de gekonfijte gember die zij aanbood, maar ze namen niets aan. Zelfs de amandelmelk die ze speciaal voor hen had laten bereiden lieten ze staan. Alleen een paar happen brij schrokten ze die eerste dagen naar binnen, nooit als zij het zag. Ze voelden zich duidelijk verloren in de onoverzichtelijke burcht in Grave.

Maar nu liepen ze er vrijelijk rond, ze durfden zelfs naar het einde van de poort te lopen om naar het gewoel in de straten van het stadje te kijken. Ze sloegen niet langer hun blik neer als zij hen aankeek. Welp beleefde in vergeten hoekjes van de burcht kleine avonturen van eigen makelij. Arnold liet zijn vinger langs de boeken glijden in de kamer van de schrijvers en stelde vrijmoedig vragen. Aan het eind van de dag zochten ze allebei haar gezelschap op in de vrouwenvertrekken, Welp met zijn middel- en ringvinger in zijn mond, zijn ogen halfdicht. Arnold bleef waakzaam, maar leek haar niet langer te wantrouwen.

Het maakte alle verschil. Van de ene dag op de andere had ze weer een levensdoel. Zij, Maria van Gelre, de hertogin met de barre schoot, draagster van spottende bijnamen, had toch plotseling een eigen le-

ven. Eindelijk was ze een vrouw, een moeder, met een grootse taak: deze twee adellijke kinderen voor te bereiden op hun toekomst.

Ze ging op handen en knieën zitten en schudde de jongetjes af.

‘Genoeg nu! Tijd voor het ochtendgebed. Of willen jullie soms mee naar de vroegmis?’

‘Ja, goed,’ zei Arnold. En met een dun stemmetje: ‘Onze-Lieve-Heer is toch niet boos op ons?’

Zelfs Welp keek heel even ongerust.

‘Waarom zou Hij?’

‘Omdat we u gekieteld hebben. Maman.’

Het laatste woord kwam wat moeizaam over zijn lippen. Marie glimlachte hem toe. Zijn geweten begon zich te vormen.

‘Het was een goede daad. Jullie hebben me gewekt en dat was hoog tijd.’ Dat was eigenlijk niet waar: ze was wakker geworden van het lawaai buiten. Aan de Maaskant van de stad was kennelijk een schip aangemeerd, wat altijd gepaard ging met gedraaf en geschreeuw. Ook de wederopbouw van Grave gaf veel kabaal. Voor het raam dat uitzicht bood op de stad keek ze of de priester er al aankwam. Gelukkig was er een mooie, grote kapel in het slot.

Haar hofdame Adelheid verscheen met vers water en Marie stuurde de jonkers weg om zich te kunnen wassen en kleden.

‘Je bent laat,’ zei ze, om zich een houding te geven. Dat gekietel was een frivool begin van de dag, ze schaamde zich een beetje voor haar uitgelatenheid. Adelheid had vast achter het gordijn staan wachten tot ze uitgespeeld waren.

‘Het spijt me, vrouwe. Zal ik de blauwe houppelende uithangen? Het is fris vandaag.’

Het waswater was koud; de nazomer had nu echt plaatsgemaakt voor de herfst. Maar warm water was voor de winter, van de slachtaand tot de grasmaand, dat had ze zelf zo verordonneerd. Men moest niet te zacht voor zichzelf zijn, dat leidde tot ledigheid en dan kreeg de zonde te veel kans. Een extra koude plens tegen haar gezicht deed haar goed.

Hier voelde ze zich nu thuis. De laatste jaren op slot Rosendael was ze schichtig geworden vanwege de spottende blikken van mannen en de meewarige van vrouwen. Ze was er nu niet vaak meer, want met

de komst van de jonkers was ze een nieuw leven begonnen in Grave. Hier hielden de mensen van haar. Dat had een ongelukkige aanleiding: vlak na Hemelvaart had een grote brand de stad in de as gelegd. Marie had toen Reinald opgepord om voor bouw materiaal te zorgen en de herbouw geldelijk te steunen. Zelf had ze onderhandeld met de waldgraaf van het Rijkswald, en ervoor gezorgd dat er meteen noodonderkomens werden getimmerd.

Ze zag een kar tichels de poort door gaan, begeleid door de tichelbaar zelf. Hij had, aangetrokken door de kansen die de ramp bood, zijn bakkerij aan de IJssel verlaten om hier aan de Maas een nieuwe ticheloven te bouwen. Er zou voorlopig genoeg werk voor hem zijn.

De met dakpannen beladen kar werd gevolgd door bouw knechts uit het oosten, die hier tijdelijk onderdak hadden gevonden in boerenschuren. Er was veel extra volk nodig, want er waren binnen de muren maar zes huizen overeind gebleven en zelfs de kerk moest herbouwd worden. Het jaar 1415 was extreem droog geweest. Ook al kwam dat niet vaak voor, de mensen waren zo geschrokken van de snelheid waarmee het vuur om zich heen had gegrepen dat de rijksten er niet over peinsden om hun daken weer met stro te bedekken. Het stadsbestuur was daar blij mee en probeerde ook de ambachtshuizen te bewegen hun dak met tichels te beleggen. Tichels waren duur, en Marie had Reinald overgehaald om iets bij te dragen, wat hij deed op voorwaarde dat het stadsbestuur ook bijdroeg. De wat minder welgestelden waren blij met het timmerhout uit het Rijkswald, en voor de allerarmsten bleef sprokkelhout over voor het skelet van een lemen optrekje. Marie had bij al die regelingen bemiddeld, wat een goed gevoel gaf.

Terwijl de bouw op gang kwam, had ze Reinald overmoedig gevraagd of ze niet nog meer moesten doen voor de armste sloebbers, want ook de graanoogst was door de droogte mislukt en er was een tekort aan alles.

‘Er is godbetert niet eens wijn.’ Reinald dronk uitsluitend wijn uit het Rijndal, waar het al even droog was. Hij wond zich vooral daarover op, en Marie had de armen dus maar gesteund uit haar eigen zak, wat helaas ontoereikend was.

Toch waren juist de armsten blij met de hertogelijke betrokken-

heid. Hoe armer, hoe dankbaarder, had ze gemerkt. Heel anders dan in het Parijs van haar jeugd, waar het gepeupel altijd ontevreden was, en net zo opstandig als de poorters. Grave, dat lang Brabants was geweest, accepteerde Reinald nu definitief als de rechtmatige heer, en dat kwam door die steun. Kwam door háár, Marie. Nu ze niet langer op eigen kinderen hoopte, voelde ze zich merkwaardig genoeg sterker, en gerechtigd om beslissingen te nemen. Als Reinald haar tenminste die kans gaf.

Het was jammer dat hij een paar dagen geleden zo snel was doorgereisd na zijn terugkeer uit Parijs, jammer en verontrustend. Hij had Grave links laten liggen en in Middelaar overnacht. Marie was niet op de hoogte gesteld en had hem dus niet gesproken. Reinald was over de IJssel doorgereisd naar zijn geliefde Hattem, in het noorden van het hertogdom. Haar had hij een paar zakken uitstekende wijn gestuurd. Een hoofs gebaar. Of een afkoopsom.

‘Hoe wilt u gekapt worden vandaag?’

Met een zucht keerde Marie zich van het venster af. ‘Eenvoudig. Draai maar twee vlechten rond mijn hoofd; er worden geen gasten verwacht.’

En de hertog heeft ook de moeite van een visite niet genomen – de woorden hingen tussen hen in. Marie ging zitten en Adelheid maakte een begin met het uitkammen van haar haar. Een kamenier had Marie nooit kunnen velen – áls er dan iemand aan haar moest zitten, dan kon het maar beter iemand met hersens zijn.

Op zich was het wel rustig als zij het rijk alleen had. Reinalds aanwezigheid bracht altijd een hoop gedoe mee; de toestroom van raadslieden en boden, bedrijvigheid in de schrijfkamer en de stallen, de wanordelijke aanloop van onderdanen met klachten... En daarbij nog de grootste bronnen van onrust: de banketten, de toernooien, de jachtpartijen en de feesten. Dan schikte zij zich; ze had al die jaren geprobeerd een goede echtgenote te zijn. Haar best gedaan om waardig voor den dag te komen. Erop toe te zien dat huismeesters, keukenmeesters en zelfs kasteleins hun werk naar behoren deden. Te zorgen dat de kleermakers op tijd klaar waren voor de jaarlijkse uitdeling van livreen en werkkleding. Ze bemiddelde als een rentmeester, een kok of een schrijver zich door ‘de genadige heer’ tekortgedaan voelde.

Tegen beter weten in probeerde ze Reinald bij te staan als hij een van zijn pijnnaanvallen had. En ja, ze had het ook gewaagd om hem raad te geven bij bestuurlijke problemen. Dat ze zich persoonlijk niet tot elkaar aangetrokken voelden, hoefde immers niet te betekenen dat ze niet samen konden werken aan het gezamenlijke doel? De rust en de voorspoed in Gelre en Gulik te bewaren, daar ging het om, en als dat lukte had iedereen in beide hertogdommen daar baat bij, van de simpelste varkens knecht tot de hertog zelf.

Soms reageerde Reinald wrevelig op haar bemoeienis – ‘En wat zou u daarvan afweten, *madame*?’ Op andere momenten liet hij haar begaan, bijna onverschillig. Hoe ze ook haar best deed, dat maakte zijn belangstelling voor haar als persoon niet groter. Zo had hij er geen benul van dat ze snakte naar nieuws uit Frankrijk, waar weer oorlog dreigde op te laaien. Haar familie liep gevaar, en er kwamen in deze uithoek lang niet vaak genoeg boden met het laatste nieuws.

Met opluchting heb ik vernomen, schreef Reinald in zijn laatste brief, *dat de hertog van Brabant, de Bourgondiër die u, madame, Antoine noemt, is opgeroepen voor de krijg in Frankrijk. Van hem zullen we voorlopig geen last hebben en Grave is veilig. Ik ben er vooralsnog niet nodig.*

Zo luchtigjes ging hij voorbij aan ‘de krijg in Frankrijk’! Alsof het onmetelijk ver van hun bed was. Maar voor Reinald draaide alles om Reinald.

Terwijl voor haar familie alles op het spel stond. Ook al was ze al tien jaar de hertogin van Gelre, dat de Engelse koning opnieuw haar vaderland Normandië bedreigde voelde ze tot in haar botten. Die vermaledijde Henry! Ook al zat hij pas net op de Engelse troon, en al zou hij er volgens velen beter aan doen de onrust in zijn eigen land te bedwingen, toch aasde hij op de Franse kroon. Dacht er recht op te hebben, net als zijn vader voor hem. Hij hield koppig vast aan zijn aanspraak op de landstreken rond Bordeaux, en had zijn zinnen gezet op Normandië, waar hij begin augustus was geland. Zijn troepen waren nu vermoedelijk op mars, niet ver van Maries ouderlijk huis. Als het tot vechten kwam, zou haar broer Jean in de voorste rijen staan. Ze had op z’n minst gehoopt dat Reinald haar bij zijn terugkeer uit Frankrijk zou komen geruststellen over het lot van haar familie.

In haar ergernis knipte ze met haar vingers – een gebaar, beseftte ze, dat ze imiteerde van haar moeder. Die ze nota bene al jaren niet had gezien, en die haar enorm in de weg had gezeten in haar jeugd. Het was haar broer naar wie ze verlangde. En haar petekind. Mensen bij wie ze hoorde.

‘Vrouwe?’ Adelheid stond al naast haar, de gelijkmatigheid zelve, maar met een licht ongeruste blik. ‘Heb ik u geërgerd?’

‘Jij niet.’

Adelheid leek in bloei te staan met haar roze wangen boven de hoge kraag, haar helderblauwe ogen onder het hoge blonde kapsel. Ze straalde van jeugdigheid, en leek niet beducht voor de eisen van het huwelijksleven. Marie kon zich er niet toe zetten haar in vertrouwen te nemen. Vaak verlangde ze terug naar haar vroegere hofdame, de moeder van de jongens. Mia van Arkel was een ongedurige flap-uit, met altijd wel ergens een vlek op haar overkleed, een modderige zoom, een losse tres haar. Met haar gebrek aan beheersing was ze eigenlijk ongeschikt voor haar functie. Maar Mia’s gebrek aan tact, haar boerse accent als ze Frans sprak, haar gebrekkige scholing, haar ongeduld en slechte manieren hadden Marie minder gestoord dan Adelheids volmaaktheid.

‘Laat na de mis een schrijver komen. Ik moet een brief aan mijn echtgenoot sturen.’

‘Het is nog maar twee dagen geleden, vrouwe. Uw vorige brief heeft Hattem misschien nog niet eens bereikt. De genadige heer zal vast antwoorden zo gauw hij kan.’

‘Mijn eerste brief kan verloren zijn geraakt. Reinald móét me schrijven hoe het er in Parijs voor staat. We zijn hier zo dicht bij Brabant.’ Haar zorgen over de familie in Normandië verzweeg ze; Adelheid zou het opvatten als een gebrek aan loyaliteit.

‘Natuurlijk, madame. Ik denk alleen...’ Adelheid sloot haar mond en sloeg haar ogen neer. Keurig en net op tijd. Toch kon Marie het niet laten te zeggen: ‘Allemaal goed en wel, maar ik ben nu eenmaal door bloedbanden met Frankrijk verbonden.’

‘Maar vrouwe, ik wilde toch alleen maar –’

Marie hief haar hand zonder haar hoofd te draaien. ‘Luister, freule Adelheid, u bedoelt het goed, maar het is Reinald die me gerust kan

stellen, hij alleen. Of komt ú soms net terug uit Parijs?’ Ze schudde ongeduldig haar hand, maar dat moest ze aferen. Ze wist nog goed dat haar moeder niet geliefd was geweest onder de dames aan het Franse hof; ze moest niet net zo snibbig worden. Als Adelheid vertrok om te gaan trouwen zou het nog ingewikkeld genoeg zijn om een geschikte vervangster te vinden. Jonkvrouwen kwamen en gingen, maar als ze zich al te haastig uit de voeten maakten, zei dat niets goeds over hun dame.

Adelheid boog haar hoofd. ‘Neemt u me niet kwalijk.’

Marie had liever gehad dat Adelheid haar op haar nummer zette, zoals Mia vaak had gedaan. Maar dat zat er niet in. Beheersing tot in de perfectie – was dat aangeboren, of was Adelheid zo afgericht?

Zelf was ze ook zo’n voorbeeldig poppetje geweest, tot in de fineses opgeleid door haar ambitieuze moeder. Achteraf begreep ze waarom dat de prinses die ze toen diende soms zichtbaar had geërgerd. Afgezien van de overleden Mia had Marie tot nu toe weinig geluk gehad met jonkvrouwen die haar bijstonden. Zonder het te weten had ze jarenlang een van Reinalds minnaressen in haar vertrekken moeten dulden, al was die nu gelukkig van het toneel verdwenen. Reinald had haar bovendien zijn buitenechtelijke dochter, Alverade, opgedrongen. Zij was nu weliswaar haar wilde haren kwijt, maar ze had het te hoog in de bol. Met Lisabeth kon Marie het beter vinden; ze vroeg amper toestemming voor haar komen en gaan, en haar status van gehuwde vrouw rechtvaardigde dat, zodat Marie in de praktijk weinig aan haar had.

Eindelijk was het kappen gedaan; de koordjes van de jurk waren aangetrokken, de wintermouwen aangespeld, de kousen aan haar onderhemd vastgehaakt, de houpplande om haar schouders gehangen. Adelheid boog even toen Marie zich omdraaide.

‘Ik zal een schrijver sturen, vrouwe.’

‘Doe dat.’ Marie haalde diep adem en hernam vriendelijker: ‘Ach Adelheid, wees lief en neem wat gedroogde pruimen voor me mee uit de keuken.’

Haar darmen gaven haar last de laatste dagen. Het was alsof de spanning om haar familie zich in haar buik had vastgezet als een harde klont.

‘Vrouwe? Zal ik uw slapen masseren?’

Ze zat dus weer te fronsen. Haar ooit zo gladde voorhoofd raakte getekend door rimpels. Vannacht had ze met haar blote knieën op de harde eiken vloer hartstochtelijk liggen bidden. Waar geen kinderen waren, was het makkelijk te betogen dat er nooit gemeenschap had plaatsgevonden. ‘De Maagd van Rosendael’ was haar meest gehate bijnaam. Hoe moeilijk zou het voor Reinald kunnen zijn om hun huwelijk te laten annuleren? Er waren nota bene drie pausen nu – voor het juiste bedrag wilde er vast wel een hun huwelijk nietig verklaren.

En dan? Zou Reinald bereid zijn haar de weduwegoederen te laten? Het zou echt iets voor hem zijn om wat haar rechtens toekwam aan een nieuwe bruid te vermaken. Ze wist niet goed welke stappen ze in zo’n geval nog kon nemen.

‘O, Mia? Vraag de priester eens of hij een exemplaar heeft van dat wetboek van paus Gratianus. De Canon, of nee, Concordia? Enfin, hij weet wel wat ik bedoel.’ Ze zag Adelheids bevroren gezichtsuitdrukking en begreep ineens dat ze zich versproken had. Haar geliefde Mia was al maanden dood! Adelheid vertrok geen spier, beloofde kalm dat ze de priester ernaar zou vragen. Des te erger!

Marie bette haar hete gezicht met het restant van het waswater. Ze was zo blij aan deze dag begonnen, dankzij haar jongens, maar de buitenwereld drong zich op en haar humeur was bedorven.

‘Een brief aan de genadige heer? Of aan familie in Frankrijk?’ De klerk zette zijn draagbare lessenaar neer en keek haar met neutrale blik aan. Dat deed hij altijd als het om persoonlijke zaken ging; Marie waardeerde dat zeer in hem. Ook begon hij altijd in het Frans, hoewel ze wist dat ze op de landstaal over moesten gaan als Reinald in de buurt was – of als de brief aan hem gericht was. Gerlach was begonnen als keukenschrijver, maar hij was opgeleid en aanbevolen door haar geliefde vader Petrus, die ook haar biechtvader was. Na tien jaar aan het Gelderse hof had ze haar eigen kring van vertrouwde raadgevers opgebouwd en zich zo enigszins aan Reinalds invloed onttrokken. Ze verschilden nu eenmaal te veel van elkaar, in vroomheid, in levensstijl en in opvattingen, om schrijvers en biechtvaders te delen. Zo dacht zij er tenminste over; Reinald kon het niet schelen.

Hij nam trouwens zijn eigen secretaris, rentmeesters en jurist altijd mee op reis. Geen biechtvader, daar had hij niet zoveel mee op. 'Een hertog moet ongestoord kunnen zondigen,' was een van zijn motto's, 'want zonder zonde geen gezag.'

Opeens had ze geen zin meer in een brief aan hem.

'Ik schrijf aan een vriendin,' zei ze lukraak.

Gerlach haalde een vel perkament tevoorschijn, streek het glad en doopte zijn pen vast in. 'En de aanhef?'

Marie aarzelde. Het was raar, wat haar was ingevallen. Als Gerlach de naam hoorde, zou hij denken dat ze krankzinnig geworden was. Om tijd te rekken zei ze: 'Neem geen perkament! Gebruik dat goedkope spul. Uit Neurenberg?'

'Papier.' Gerlach borg het perkament weer zorgvuldig weg. Hij was langzaam, door zijn nauwgezetheid. Hij legde het papier klaar, doopte zijn pen in en keek haar afwachtend aan.

Lieve vriendin... Ja, dat moest het zijn. Gerlach zou er niets van denken, zeker niet als ze begon met plichtplegingen over gezondheid en Gods goedheid. Ze raffelde de formules af en begon toen pas echt:

Met je jongens gaat alles naar wens. Ze zeggen trouw hun gebeden en vergeten geen enkele avond hun moeder aan te bevelen in Gods genade. Zoals je weet verschillen ze sterk van karakter. Hoewel hij naar zijn grote broer opkijkt, neemt Welp toch vaak het initiatief als het om het bedenken van een nieuw spel of een geheim avontuur gaat. Hij rijdt ook al beter paard dan Arnold. Aan de andere kant is de oudste hem veruit de baas bij het lezen en schrijven. Hij bidt uit zichzelf driemaal daags het angelus en heeft het zelfs in zijn hoofd gehaald de gebeden uit te schrijven, daarbij natuurlijk aangemoedigd door zijn leraar.

Aan Welp heeft Geerke, hun vroegere min, haar handen vol. Het is Arnold die me trots maakt. Hij stelt vragen aan zijn leraar die je niet verwacht van een kind van vijf. Laatst wilde hij weten hoe het kon dat een heerser bij de gratie Gods tóch soms de voorkeur gaf aan oorlog voeren boven het bewaren van de vrede. Je had het gezicht van vader Hein moeten zien! (Vader Hein, genaamd Wolf, is de eerste secretaris hier. Ik heb hem gevraagd de morele opvoeding van Arnold en binnenkort ook Welp op zich te nemen. Ik vind het belangrijker om van

hen goede mensen te maken, liever dan goede zwaardvechters. Ik herinner me jou, mijn lieve vriendin, als iemand die de vrede was toegegaan, dus ik denk dat je het met me eens zou zijn.) Voor ik het wist waren de pater en het kind verwickeld in een gesprek over de vrije wil. Ik bespaar je de details, maar Arnold redeneerde als een volwassene.

Jij vond altijd dat je als hofdame tekortschoot. Dat moge zo zijn geweest, maar ik heb bij andere dames nooit de vertrouwelijkheid gevonden die wij deelden. Twee van hen ken je: de jongste, het bastaardkind, wordt geregeerd door haar eigen grillen. De middelste is onberispelijk, maar ik val al in slaap als ze haar mond opendoet. De oudste heeft het zo druk met haar eigen familie dat ik haar niet eens herken als ze weer eens komt opdagen.

‘Vrouwe?’ Gerlach was opgehouden met schrijven en zat haar vragend aan te kijken.

‘Ja?’ Ze wist wat hij bedoelde, maar ze wilde weten of hij het hardop zou durven zeggen. Als hij verstandig was niet. Als hij betrouwbaar was wel.

‘Dit is eigenlijk niet uw stijl. Ik vroeg me af of..’

‘Ja?’

‘Of u werkelijk wilt dat iemand buiten het hof zulke woorden te lezen krijgt.’

‘Je bent een beste jongen, Gerlach.’

‘Vrouwe! Ik ben de twintig gepasseerd.’

Ze glimlachte. ‘Je inkt droogt op. Kunnen we doorgaan?’

Gerlach had het fatsoen te blozen. Ze bekeek hem terwijl hij de opgedroogde inkt van zijn pen veegde en die opnieuw indoopte. Zijn oren staken wijd uit naast zijn muts, tussen modderkleurige krullen uit. Het was een raadsel hoe zo iemand als hij het tot schrijver had weten te brengen – hij leek met zijn onregelmatige gezicht meer op een varkenshoeder of een leerlooiersgezel. Toch was hij scherp van geest en, zoals nu bleek, eerlijk.

‘Zeg eens, Gerlach: ben jij van plan ooit de gelofte af te leggen?’

‘De gelofte, ik?’

‘Heeft vader Hein daar nooit op gezinspeeld?’

Hij schudde zijn hoofd. Zei toen: ‘Jawel. Maar priester worden is